

Referensmaterial motion 8

Av motionär Rafael Jensen

Fair Play aka Rent spel för ökade utvecklingsmöjligheter

Om det var en värld av bara sanna och komplett berättande klättrare i harmoni med Tyroldeklarationen, som rekommenderar syrgasfri klättring utan fasta rep samt korrekt och fullgod rapportering för att andra skall förstå prestationen.

Tyroldeklarationen kom till som en följd av många faktorer; bl.a. Maestris osanningar, stil- och prestationsutvecklingen på 70-talet, osjälvständiga klättringar på främst normalvägarna och självfallet det faktum att vi måste bemöta människor och olika kulturer med respekt.

Vi lever i en värld med fokus på prestationer.

En del av denna värld utgörs av olika *Piolet d'Or*-priser, Mugg Stumps Award med flera. En annan består av prestationsmässiga stil-förbättringar. Det finns också ett större antal klättrare som gör bra prestationer genom att repetera svåra leder på samma sätt som nytursmakarna.

Läs mer därom i Alpina Kommitténs dokument.

Genom förståelse av utgångsläget underlättas utvecklingsmöjligheterna och det blir lättare för ungdomen att utnyttja sin potential! På normalvägarna har vi stort sett alla gjort stilmässiga prestationssänkningar i förhållande till stilförbättringar på 1980-talet, ibland även i förhållande till förstabestigarna!

Några exempel:

Broad Peak klättrades 1957 i *Lättviktsstil*, i 1982 i *alpin stil*. Svenskar har klättrat berget i *Expeditionsstil*.

K2 klättrades 1991 via nytur i alpin stil. Svenskar har bara klättrat normalvägen i expeditionsstil

Everest klättrades 1953 utan fasta rep ovan om South Col. Åtminstone fram till 1978 var *Hillary Step* utan fasta rep (så bedömer jag utifrån Haston/Scott och Habeler/Messners fotografier). Berget soloklättrades i alpin stil 1980 av Messner. Svenskar har klättrat berget i expeditionsstil med fasta rep på Hillary Step 1990, och betydligt mer osjälvständigt därefter. Oskar Kihlberg var 3 x oändligt mer osjälvständig än Reuterswärd, som hade noll personer framför sig (noll kan inte multipliceras).

Första svenska användandet av turist-stil gjordes 1999, när Chlumska och Kropp hade personliga sherpas samt Pete Athans 10 man stora kommersiella expedition framför sig, samt användandet av "Muren mellan människa och Natur"/ preataionssänkande syrgas. Expeditionerna 1987 och 1991 till Nordsidan är de ända självständiga bestigningarna, och då i 1960-stil. Det är också endast på dessa två, som svenskar har utfört väsentliga räddningsinsatser i i fjärran berg.

Den kinesiska repetitionen 1975 av Nordryggen sänkte prestationen när de använde stegar på de svåra "steps", och än mer har prestationen sänkts med ännu fler meter fasta rep. Framsidan på *Bergsport* nr 131 visar upp trampade fotpår som på svenska vinterturer fordrat 10-15 personer

som tagit sig fram i där. På höjd med kortare fotsteg behövs kanske några färre personer för att få fram en sådan stig. Hur som helst är det väldigt osjälvständigt.

Kangchenjunga klättrades 1955 med syrgas. I 1979 lyckades man nästan med syrgasfri kapselstilbestigning, men fick vända ca 300 m från toppen, och bestigningen slutfördes i syrgasfri expeditiionsstil. 1986's vinterbestigning är så oerhört imponerande – utan syrgas, och utan att knyta in sig ovan om sista lägret. 1991 gjordes förtoppen South i alpin stil, möjligen med 600 meter prestationssänkande fast rep kvarlämnad från tidigare år vid topppartiet. En svensk klättrade i expeditiionsstil 2009 med koreanska rep långt upp, och med syrgas.

Cho Ouy klättrades 1954 utan syrgas av tre personer, ett långt gåberg stort sett. Wanda Rutkiewicz solade berget i 1989 (hon solade även Annapurnas sydsida samma år!). Som alla andra höga berg finns ett tiotal nyturer, bl.a. av Kurtyka, Troillet och Loretan 1990 upp och ner på 27 timmar (varför man i samtidigt perspektiv kan kalla Muztagh Tower-bestigningen 1990 för *pojkestreck*). Svenskar har bestigit berget osjälvständigt i expeditiions stil, nån med syrgas, och många med upptrampad stig framför sig.

Manaslu är ett skrattretande exempel. Klättrades av japaner (en stor klätternation) 1956. Messner gjorde i expeditiionsstil syrgasfri nytur 1972. Svenskar har klättrat med kommersiella expeditioner och med syrgas – 12 stycken från 2010 och därefter. Nummer tretton – Tim Bogdanof – klättrade också i kommersiell expedition 2019, men utan syrgas.

Makalu klättrades av 8 fransmän och sherpan NN (namn kommer) 1955, 1975 klättrade Marjan Mandreka (behöver kolla skrivning namn) via nytur syrgasfritt till toppen. Messners prestation för att först "bagga" de 14 i 1986 var måttlig i förhållande till Kukuczkas nytursprogress, men han klättrade dock syrgasfritt först Makalu och därefter Lhotse. Svenskar klättrade 2009 Makalu med syrgas, och i ett räddningsförsök noterade Marko Prezelj att det fanns ett halvmeter brett spår.

Alpina kommitténs dokument *Manual för redaktörer* är extremt bra läsning för alla, som vill ha en uppfattning om prestation. Läs den.

Hur analyserar jag prestationer?

Utöver stilbegrepp, Piolet d'Or och en bra kännedom om utvecklingen på bergen, läser jag både bilder och texter. I mitt bakhuvud har länge funnits fundamentale kundskaper. En väsentlig sådan är snöns förflyttning. I vindstilla väder kan det byggas upp tjocka snöskickt, i vind bildas vindtunnlar runt föremål. På läsidor skapas lavin-faror (de finns på andra ställen också).

Toppar

Muztagh Tower och **K2** har väldigt lättdefinierade toppar, när man kan se dem.

Dåligt väder/sikt förekom när Fowler och Saunders 1987 hade klättrat Spantik via dåtidens kanske svåraste tekniska klättring (nyturen *The Golden Pillar*) och gick vidare till toppen. Fowlers samtal med Prezelj får dem att bedöma, att de var på toppen. Sikt är ett problem.

Boukrev hade troligen OK sikt på Broad Peak, när han uttalade "I don't see any higher". Viesturs fick korrigeras. Ett av de stora frågetecknen är fortfarande Tomo Cezen och nytursbestigningen av Lhotse sydvägg!

Att vara trött ger också problem. Och att vara utan förståelse för vad som är toppen. Dhaulagiri kan lätt vara ett ställe, där guidar m.fl. av säkerhetsskäl låter andra tro, att ett av de tre "falska förtopparna" är toppen.

Ett roligt exempel på förändrade toppar är Gunnar Eklunds troliga förstabestigning av **Cotopaxi** (5887 m) 1929 – läs Nyturnslistan.

Kangchenjungas topp är helig, och vi avstår från att lägga hand på eller att sätta fot på toppen. Gör gärna en travers runt om med toppen i brösthöjd!

Klättert teknisk kapacitet är något som skall vägas in. Alfred Mummery, Vintersteller, Buhl, nästan alla Slovener och t.ex Pete Thexton har alla haft en bra klättert teknisk kapacitet innan de for till Himalaya. Göran Kropp kunde inte leda 5- i Göteborg våren 1990, och efter Muztagh toppade han och Mats Dahlin femmor i Fituna/Grönbrinksberget. Pik Pobeda anges ha rysk 5B i toppområdet. Det nämns inget om fasta rep och den sagda enda toppbilden försvann i postgången till tidningen *Fart och Fläkt*. Han dog på 5.10a, som är tekniskt lättare än rysk 5B. Matematiken hänger ihop, när man beaktar han hade svårt med sanningen. I samtidigt perspektiv gäller, att Daniel Bidner soloklättrade 5.10c, Voytek Kurtyka 5.13a och Alex Huber 8c+.

Förr i tiden kunde en komplett filmremsa med bilder av en identifierbar topp fungera som bevis. Sedan kopieringsmöjligheter och bearbetningsmöjligheter av även dia, har det blivit svårare, för icke att tala om digitala möjligheter. Har flera varit på toppen samtidigt, är det oftast lättare. Men lojaliteter till enskilda personer och/eller jäv är en normal del i mänsklighetens mångfaldighet.

Om man tycker man har gjort en prestation av dignitet, blir Alpina Kommittén glada för rapportering. Vi uppskattar nydanande klättring, och även att man hoppar på tungan till berget. American Alpine Journal är också bra att rapportera till. När svenska Trango Jugoslavien Exp 1997 rapporterade till tidskriften, fick de tryckt en rad, - kanske därför att Güllich m flera friklättrat leden knapp 10 år tidigare. Precist som i Utby – *Tuborg* friklättrades 1978 och så fortsatte vi friklättra den. Magnus Nilsson har till Expeditionsarkivet felaktigt rapporterat 4 på toppen.

Som bland människor i allmänhet finns det bland klättrare en stor mängd olika slags individer. Min erfarenhet är att det bland de med trasiga barndom finns en större andel som söker bekräftelse, och är mer ute efter bekräftelse än att fullgöra prestationen och fair play. Det är normalt med en andel individer som har svårt att hålla sig till sanningen. Ekonomisk vinning/oberoende är ett mål för några – ett incitament. Kropp ville göra sig fri från det militära yrket. När flera källor saknar samstämmighet på viktiga punkter kan det vara en första signal på att man ska vara uppmärksam..

Ett ex: Daniel Griffith satte världsrekord på 189 dagar för *Seven Summits* den 28 november 2006. Den 1. december satte Frederik Sträng Europarekord med tiden 191 dagar. Det är vad

klättersporten skall beakta, med mindre Griffith fuskade med en topp. Han är guide, på de flesta bergen blev Sträng osjälvständigt guidad.

Boken *High Asia* av Jill Neate anger 9 nationer som förstabestigare för 8000 meterstopparna. Klättrare som Orupko och Moro har presterat världsprestationer. I förhållande till dessa är normalvägarna motsatsen. Tursamt nog kan man ha lika roligt! Gerlinde Kaltenbrunner hade själv en ödmjuk förhållning till sina prestationer, när hon klättrat de 14 utan syrgas - kanske därför att Österrike har en stark klätterkultur. Hon var ledsn att på Baxter-Jones, MacIntyre och Scotts alpinstils nytur 1982 på ShishaPangma SV-sida finna ca 300 meter prestationsänkande fast rep, när hon i alpin stilrepeterade och gjorde worldwide första traversen av berget.

Det är fascinerande med den fantasi-/perspektiv-löshet som många verkar ha genom att klättra i expeditionstil, Kommersiellt eller rentav som guidat på normalvägar sedan mitten av 1980-talet. Läsarna må hata mig för att skriva, att så som bergen blivit allt mer tillgängliga de senaste 30 åren, så hade min icke-klättrande farmor med hjälp från bra guider kunnat komma upp på alla 8000-toppar och *Seven Summits*. På K2 är fixade rep ovan om 7 500 meter en skrattretande prestationssänkning i förhållande till 1954. Med fasta rep ända upp till toppen tog Dan Mazur 2019 ner prestationen till sina klienters/gästers nivå.

Vi har en stor utvecklingspotential! Med 3-4 ihållande svåra nyturer på 7 000 metersberg i alpin stil kan vi kanske bli nation nr 35 på landkartan. Med 2 nyturer på 8 000 metersberg i snygg stil kan vi kanske bli land nummer 28! Våra starkaste alpinister är fortfarande Krister Jonsson, Erik Massih och Olov Isaksson. Pierre Olsson är den av äventyrarna som jag tror har både tillräcklig teknisk förmåga samt tillräckligt psyke att ta itu med en tillräcklig svår klättring för att kunna kandidera till *Piolet d'Oor*.

Rafael Jensen, ordf Alpina Kommittén